

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

P. 1-3 nebst Inventarium

Gerson, Jean

[Straßburg], 1488

Contra superstitiosam observationem dierum presertim Innocentum

[urn:nbn:de:bsz:31-300759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300759)

neq; ratione naturali se fundant. illos habeo suspectos. superstitiosos. repellendos. Auertat diis a me xpiano seruo suo. vt velim abnegare fidē suā. vel in eius legem q; modolibet peccare. p quocūq; cōmodo tēporali consequēdo. siue sit sanitas. corpis. siue victoria in bellis. siue opulētia in diuitijs. Non enī nego talia qūq; deo pmittente. puenire ministerio demonū et hoīm eis deditōriū. sicut magi pharaonis multa fecerunt similiter ad moysen. Sed nō est bonū mibi relinqre baptisimū meū fidē meā. legē meā. etiā vsq; ad mortem propitius sit mibi deus Amen. **Finis**

q; priorib; causis arguit p indirectū et p locum ab auctoritate. q; dari non possint. **¶** Cū si deē cā p astrologiā. Interrogādī sunt astrologi. et inuenitur h esse contrariū suis regulis atq; principijs. qm astrologi variāt sua iudicia fm varietatē horoscopi. id est positōis siderum. ita q; nō possit confi ci almanach vniforme ppetuū. Quia dies lunē exēpli grā q; mō est indisposita vel infausta fm reglas eoz. si etiā erūt vere. erit i hebdomada seq; uti dispositōis alteri. Ac tēto maxime q; in eis q; cōcernunt arbitrij libertatē. astra nō imponūt necessitatē. Juxta dictū Ptolomei q; sapiēs dñabit astris. **¶** Et hec ratio fieri solet efficaciter cōtra signationē q; repit in kalēdarijs. de dieb; egiptiacis seu periculosis. Cōsequēter per locum ab auctoritate sic argueretur. de medicis. sic de philosophis naturalibus. sic de philosophis moralibus. sic de theologis.

*Almanach p omnia mē
festiud 1599 10 p*

Am cuiuslibet experto in sua arte vel scientia magis credēdum est. q; idiotis et inscijs. Nec oportet saragere ad reparatiōē subtilem p principia predictarū scientiarum. cōtra tales inexpertos. quia nec intelligerent nec assentirent. Si autem credere nolunt edoctis gratis errant. et vltro se seducunt. **¶** Superest igitur discurrere p alias tres causas. et primo de actiōe demonū. Si aliter q; causant infortunium hoc manifeste vergit in idolatriam. si querantur placari per nihil agendum. tanq; plus in hoc timeantur q; deus ipse et sancti sui. **¶** Rursus quia non in his tantum diebus sed assidue. sicut dicunt petrus et paulus. aduersarius noster diabolus. circūit querēs quē deuoret. cui resistendum est fortiter in fide non in vana superstitione. **¶** Preterea deducunt sacri doctores precipue Augusti. tales agere illicite. et contra baptismalem sanctitatē. ita q; euenit iam baptisatis per tales obseruationes. illud de euāgelio. Dū immundus spūs exierit ab homine. scz in baptisimo. sequitur q; reuertens adducit se ptem spiritus nequiores se. et fiunt nouissima hominis illius qui eos recipit. peiora prioribus. Melius est enim veritatem non agnoscere q; post agnitionem peruerse vivere. eamq; factis aut verbis abnegare. **¶** Rursus attendatur hic nullam diem esse que nō plena sit infortunijs. nūc istorum nunc aliorum. pro quibus tū non est dies qlib; euitandus aut timēd;. s; hoīm

Sequitur tractatus eiusdē cōtra superstitiones dier; obseruationem presertim Innocentium similiter Lugduni compilatus.

¶ Alpat apostolus. eos qui dies obseruabāt et annos quales multi sunt qui dies egyptios putant infaustos. amo et diē innocētuz per totū anni circulū pestiferū esse credūt. Cōtra q; sit talis argumētatio. Si dies innocētū dicit infortunatus vel infaustus ad aliq; inchoandū. et aliq; dies sequēter p totū annū similitem situati oportet dare cām radicalē hui; infortunijs. q; nullus effect; est sine causa faciente. Si uero me ergo cā altero modo sequētū. sufficenti diuisione. Primo vel ex dispositiōe siderū fm astrologiā. Secūdo vel ex dispositiōe corporū inferiorū fm medicinā. Tertio vel a formali cōditōe seu a tota specie fm naturalē phiam. Quarto vel ex dispositiōe morū fm moralē disciplinā. Quinto vel ex diuina ordinatiōe fm theologiā. Sexto vel ex demonū actiōe fm artē magi cā. Septimo vel ex scōz innocētū merito seu opatiōe fm religionē xpianā. Octauo vel ex obseruatiū fantasia vel imaginatiōe q; allegat expiētā. **¶** S; nulla cāz istarū sufficiens est. aut rationalis. vt hec ponatur obseruatio. nec oēs sil. Talis ergo obseruatio vana ē et reprobāda. **¶** Et primo de

¶

Contra superstitionem

infelicitas vel miseranda est / vel culpanda quae
operatioes male faciunt / iuxta verbum angustum. ma-
los dies Denique nihil est fallacia / stulti vulgi
traditionibus quae vel septem faciunt de non causa
Exempli gratia precipitabit aliquis ab equo
effreni / et indomito / in via lubrica. vel in su-
mine summerget. confestim vulgares vel au-
dierint / assignabunt homini infortunij causam di-
uersi diuersimode / quae tamen nullatenus cause sunt
huius causus / Dicit unus quod in exitu domus
obuium habuerat unum canem vel leporem. vel quod
in egressu hospitij offenderat pedes / vel quod
mane camisia euerfam induerat. aut calci-
dexter per sinistro acceptus fuerat. quod signum ce-
sar augustus sibi reputabat infaustissimum.
Dicit alius. Ego sic somniaueram. Crocitas
bat cornu super tectum / aut bubo cum stridore su-
peruolitauerat. vel gallus proter horam vocem
dederat. Dicit alius. Ecce mala dies erat / et
infortunata / vel egra. Dicit alius. Luna quarta
erat vel septima. aut sol in ortu nubibus ob-
noluit palluerat. aut stella decidens per aere
micauerat. Vel sicut apud comicum legitur. In-
troiit in edes ater alienus canis. anguis per im-
pluuium decidit. De tegulis gallina cecinit
Interdixit ariolus aruspex (supple vel astro-
logus) vetuit autem brumam noui negotij aliquid
incipere. Alij vero traducunt ad mores. dicen-
tes homini tali non poterat bene contingere quae sic et
sic egerat. vel rapiendo bona vicinorum. vel
fraudando. vel blasphemando. aut quoniam ex in-
iustis aut reprobis parentibus traxerat origi-
nem. Longum esset omnia persequi. quibus falluntur et
fallunt homines inducentes per se experientiam. quasi
certam et fundatam confictiones inanes et falsas
Si autem allegetur altera causa quae propter rationem
occisionis innocenti peruenit istud infortunium
num in tali die / nedum in proprio et solo festo /
sed sequenter per totum annum. Istud caret ra-
tione. alioquin theologi et viri religiosi atque
deuoti deberent istam obseruationem magis cogno-
scere et custodire. cuius oppositum inuenit quod
dissuadet illam reprobam et irridet. Dicunt pres-
tera quod hoc agere non cedit in honorem dei / vel
scorum innocenti / vel ad salutem corporalem aut
spiritualem. sed vergit ad contumeliam dei et san-
ctorum innocenti et punitio corporum et animarum.
Rursus talis honor magis debere si esset ra-
tionabilis domino nostro Iesu christo / et gloriosissimis
matris suae / et suis et per suis festiuitatibus / quae
in festis innocenti. Relinquit ergo per causam
octauam et vltimam. quod talis obseruatio fingit
vel tenet / vel exercet / ex sola hominum fantasia

tionem et melancholicam imaginationem. Et haec
fantasatio superstitiosa et corrupta peruenit in
hac materia sic in mille. imo in mille milibus
alijs similibus / et varijs seductionibus / seu cor-
ruptela multiplici virtutis fantastice in ho-
minibus / tam ex lesione intrinseca cerebri / sic
testantur medici quod infinite sunt species melanco-
licae / sicut in somniatibus ita frequenter in vigili-
tibus et semidormientibus. et manifeste in multis
egritudinibus. Provenit rursus haec lesio ab
intrinseco / iusto dei iudicio permittere per dias-
bolicas illusiones / sicut per auctoritates et by-
storias posset introduci. Sunt praeterea
cause particulares aliquae per se quae per accidens quae
tales fantasias et superstitiones et per vulgo di-
cuntur forcerias / causant aut nutrant / quae omnes ad
duas radices permissas pertrahunt. Proveni-
unt enim homini false credulitates et confite ob-
seruationes quae sunt. Primo et demonum sug-
gestionem et illusionem / ad animarum damnationem / et si
dei christiane subuersioem. et scorum infamatoem.
Vel secundo ex gentium et paganorum et aliorum
infidelium derelicta in principio peruersiois ad
fidem christi superstitionem. Vel tertio ex poetarum
confictionem. Vel quarto ex magicorum malis-
gna traditionem. Vel quinto ex fomitis origi-
nalis corruptionem. sic in vi capisibili. ita
et in rationali. Vel sexto ex fantasia vel ima-
ginatione virtutis debilitatoem. Cuius signum est
quod vetule pueri puellae et idiotae priores sunt
ad tales superstitiones credulas vel obseruan-
das. Quibus ortum habuit illud de vetulis epis-
theton. Verule fortilege. gallice vielles for-
ciers. Iuxta quod unus perdicans aliquam coram rege
et nobilibus dixit. Solebat inquit appropriare
dici vielles forciers. videantur domini nobiles / ne-
trahant ad se vel dicantur gallice nobiles forciers
nobiles fortilegi. Et quod vidit testimonium
perhibuit. Attendendum illud psalmite ad
dominum. In manibus tuis sortes meae. Qui dat
per hoc intelligi. non in superstitionibus et sortilegijs
huiusmodi fictis et plerisque nominibus esse con-
fidendum. Retrahunt enim spem a deo suspitionibus
occupant. in moribus inquietant / obseruant
quae reipublice et via ad heredes aperunt. Vel
septimo provenit haec corruptio iudicij ra-
tionis / ex pueritia a puero per stultas matres
et nutrices enarrationem. Delectant enim dice-
re fabulas admirabiles. et puerilis etas im-
buta talibus vicem repellit. quod nonna testa
capit inueterata sapit. Vel octavo ex huius-
modi noxio et diffidentia domini auxiliij / et curiosa
sciendi futura libidine sic patuit in saul / et in alijs

sine numero. **¶** Vel nono et supba psumptione boim q voluit reputari scire mirabilia / r despiciunt cruditos in scientijs / r inducunt p autoritate quicqd imaginant / r maxime si fuerit i terris longinqs / et audierint stulticias aliaz sectaz aut boim sibi similiu. **¶** Vel decimo et certa r excogitata pfectione / ad fallēdū alios / r irridēdū / que ad modū sit apud aliqs pueros scolasticos vlt alios mufatores. **¶** Vel vndecimo exlectione qm dā romācioz / id ē libroz cōpositoz i gallico / qsi poeticoz de gestis militariu. in qbo maxima pofabulosa est / magis ad ingerēdū quā dā nouitatē r admiratiōnē q vitatis cognitōez. **¶** Vel duodecimo ex inobediētia ad diuinā legē / r ex modica ei reuerētia vel cognitōe. Cui signū est q tales supstitiofi citi crederēt verbvel septis. vel narratiōibz fabulosis quāntilibz i apparētibz q diuine auctariz suis doctoribz. imo r facili inducunt difficilia valde opari / vt i ieiunijs r certis oratiōibz r certis votis / put dicūt vota scē katherine / q possent induci fuare legis xpiane r facilia / sicut sunt ieiunia p ecclesiā instituta. qia oia citius frāgerēt. q dimitterēt suas supstitiōes longe difficiliōez / q nec vnles sūt s i dā nationē aīa r. r sepe cozpoz vergūt. q pte rea faciūt r accersūt infortuniū / sicut dō q imaginatio facit casuz. **¶** Pro: sus vnu p talibz est salubre remediū / credere peritioibus r eis q i lege dei recte viuunt et docēt / alioqn talibz put supra tāgebāt sūt icassuz ratiocinatiōes. r potabūt iudiciū suū s vtinā soli qm volūtarie se seducūt / et alios secū trahūt / put vn pncipiū tpe nro. dū inducerēt vt qrerēt p silii a sapiētibz / q s sciebat eē tales r sibi beniuolos. vtrū licite essent supstitiōes q s exercebatz credebāt Respōdit. Cur inqrerē a talibz. Ego ei scis q discōsulerēt mibi. ego tū sic agere r sic credere penit disposui. nec omittā. Et in hac infelicitate posīt r pūctus morte repēna destitit. velle r nollet. Nūc agnosces qm odit dūs obpūates vanitates supuacue Et ecōtra. Btūs vir cui ē nomē dūi spes ei r nū resp. in vani. et insanas fallas.

¶ Finit

¶ Itē ab eodē cācellario. viij. decembri. i 4 28. Lugduni. aduersus doctrinam cuiusdā medici delati in mōre pessukano / sculpetis i numismate figurā leonis cū certis characteribz / p curatiōe renū rē. aliō opusculū

¶ Cuius est imago hec et superscriptio. **¶** Cōformiter ad casum ppositū de leonis imagine pro curatiōe renū / dicuntur duodecim ppositiōes cum additis que sequuntur. **¶** Prima ppositiō. **¶** Imaginū q astrologice noiant fabricatio r vsus. suspect est plurimū de supstitiōe et idolatria / seu magica obseruatiōe. patebit ex sequentibus. **¶** Secūda ppositiō. **¶** Imaginū hmōi fabricatio r vsus. ratiōnabiliter phibit ē p sacros doctores r ecclesiā. **¶** Tertia ppositiō. **¶** Imaginū hmōi fabricatores pnt r debēt p suos supiores phiberi / in qri r culpari. r si parere noluerit. p dēnari. nō obstātibz palleatis allegatiōibus suis sub titulo sub titulo astrologie. maxime qm nō sūt huīus scie multū periti. s m terminos. a veris astrologis. nō idolatris cōstitutos. **¶** Pponunt ad istarū ppositiōnū declaratiōē q dā regule fundamētales. Et est quarta ppositiō in ordine. **¶** Omnis obseruatio cuius effectus expectatur aliter q p ratiōnē naturālē aut p diuinū miraculū. debet ratiōnabiliter reprobari. et de pacto demonū expresse vel occulto vehemēter haberi suspecta. Sic determinauit tpe nro sacra theologie facultas parisiē. vniuersitatis. **¶** Ppositiō quinta. **¶** Dis obseruatio quātūcumqz scā r salubris videat in decem aut viginti aut centū pculis. si habeat vni cā pculā de idolatria. vel de heresi. vel de apostasia suspectā aut infectā. debet tota suspecta r infecta reputari. nisi fiat manifesta separatiō pciōsi a vili. **¶** Ppositiō sexta. **¶** Dis obseruatio picularis sup effectū mirabilibz r extraneis sub titulo verarū artū palliata. debet examiari ex circūstātijs libroz r autorū q obfūatiōez hmōi picularē tradiderūt. **¶** Pponunt psequēter ppositiōes seu regule ad declaratiōez pmissorū. r ad picularē applicatiōē sup imāgie leonis de q fit inqstio. Et est prima. septima in ordine. **¶** Caracteres seu figure vel lfe nō hnt vel sortunt ex cā pure naturali r corporali efficaciam. sicut nec entia mathe matica. cuiusmodi sunt figure r characteres sunt de potētijs actiuis. et in eis s m p h m nō est bonū neqz finis. **¶** Ppositiō octaua. **¶** Caracteres seu figure vel litere nō hnt de ratiōe sua q ordinē ad aliqz effectū nisi mediāte ratiōali vel intellectuāli suba. **¶** Significare enī ē rē i intellectu pstituire.

Contra superstitionem

Propositio nona. **C**aracteres huiusmodi si habeat vel habere credantur efficaci am/oporret qd hoc sit a causa spūali/non a pure naturali et corporali/qualis causa est celi cum suis influentijs in corpora. **A**c cipiatur ex precedentibus regulis consiliuz quid agendū sit in materia p̄senti de imagine leonis cū circumstantijs. Et sit hec **Propositio prima decima i ordine.** **C**ōstat in primis ex inspectiōe qd ibi sunt caracteres. litere. figure et dictiones. que nullū effectū habent naturalē pure corporalē ad curationē morbi renū/et similitū/fm p̄positionem septimam precedentem. **I**uxta qd notet in speciali sanctus **T**homas qui tribuit astrologie/quantū rationabiliter dari p̄t ad exemplar Alberti magni magistri sui consone tamē ad fidē catholicā. **N**otet in quā in. ij. et. iij. contra gentiles i multis capitulis. a. cxij. et specialiter. cxvij. et cxvij. **Propositio. xi.** **C**onstat qd talis observatio non est posita ab ecclesia et sacris doctoribus/ tanq̄s eveniat effectus sperat̄ per miraculū diuinū. imo nec p̄ sanctos angelos dei. qui sunt administratorij spirit̄s propter electos dei ad vitā eternam magis q̄ ad curā corporalē. et medicus et astrologus verus nō hēt se multū intromittere de actionibus sanctorū angelorū circa homines. patet ex immediate p̄cedenti cum inspectiōibus iurū. et ratio satis est manifesta. **Propositio. xij.** **C**onstat qd si talis observatio n̄tatur et expectet effectus a malis angelis seu demonibus. illa est manifeste penitus reprobāda/ etiam si videat̄ si nis bonus/ vtilis vel honestus. quāto magis si esset malus vel suspectus/ sicut est inter alios. finis quest̄ p̄ simulationē astrologie aut mirabiliū effectū/ sup quibz admirāboies pauce religiōis aut fidei. **V**erū tamen circūstantie p̄dicte magis apparēbunt iuxta practicā primariū p̄positionū si reperiat̄ coniūctio illius observatiōis de imagine leonis cum alijs observatiōibus contentis in auctoribus vel libris tradētibz huiusmodi figuratiōez. **E**t hoc ideo dicitur. qm̄ ip̄ibus n̄ris inuentus est liber magnus/ continēs tales observatiōes. quarum aliquę videbant̄ pie et vtilēs. alię vero manifestissime erant condēnande/ et superstitiose/ et idolatrice/ et de heresi suspecte vebemēter. et vt tales fuerūt etiam igni tradite pio zelo. **T**ales multe sunt observa-

tiones apud hispanos in libro senaforas. **T**ales apud iudeos in numero. tales apud xpianos superstitiones sicut de **R**escio quo sydrac. **T**ales deniqz practitari quocūqz ne duz p̄ vetulas sorcerias/ sed per multos arma sequētes p̄tinēt. **P**ostremo totiens occurrit ista materia/ quod si p̄ quolibet casu/ scribendū esset. scribēdi nullū esset finis. **P**oterit inter alia videri tractatulus de astrologia theologifera/ specialiter circa finē. **C**oncludit tandem et oibus practica sup hoc casu particulari/ postq̄s facta fuerint q̄ dicta sunt sumarie et de plano sine iuoluntōe p̄cessū/ maxime si delatus reddiderit se obedire paratū. sine p̄terua defensione. phibeat̄ ei de futuro qd nō amplū viatur. sed antidotis medicine cuius dicit̄ professor. **D**e p̄teritis aut̄ sufficiat sine quis in familia delati/ qd honor iudicij fidei. cū plarō et officarijs suis maneat stabilitus. **E**t ita in catholica et fraterna caritate consulēdum est/ qd delatus taliter obediat sine strepitu et figura iudicij. et p̄ iudicē ita fiat. **S**i aut̄ inueniat̄ p̄terua defensio. nō p̄teruerit go. sed iusticie vigor fiat. **P**articularis modus reparandi poterit esse talis. postq̄s melius et plenū informatus sup de fabricatiōe et vsu talium imaginū/ qd nō sunt fm̄ catholicā traditionē/ p̄mitto bona fide/ qd deinceps nequaquā vsar̄ illis. **S**ed si mitius iudex velit agere/ dicat̄ hoc p̄ alii i tertia p̄sona. **P**ostq̄s talis delatus rē. fuit melius informatus rē. p̄mittit rē. **I**udex finaliter poterit declarare snias excoicatiōis cōtra oēs tales. rē. **P**roinde non valet allegatio quorūdā et historia scolastica. qd moyses fecit imagines. vna p̄ obliuōe. alterā p̄ memoria. **E**t salomō exorcismos/ qz viris sanctis cōcurrebat miraculū. vel si salomō iam erat p̄uersus ad idolatriā p̄ yrozes/ potuit dar̄ in reprobū sensū excoicitare magicos rē/ sic de nectanabo legit̄ et zoroaste. qd nascēs r̄sit/ et postea magicas artes exercuit. **D**eniqz Auicē. et similes/ de actiuitate aie rationalis i materiā exteriorē/ et fascinatōe non sunt audiendi in modo ponendi.

EPLICIT Lugduni. viij. decēbris. 1428 per Johannem cancellariū parisiensem.

Equitur tracta **P**tus cōtra magistrū Jacobū angeli medicū studij insignis ville/ mōtis pessulancij. de observatiōe dicz quantū ad opa.